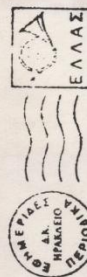

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΗΣ ΖΑΧΑΡΕΝΙΑΣ ΣΗΜΑΝΔΗΡΑΚΗ

Το Ιστορικό Αρχείο Κρήτης είναι μια από τις αρχαιότερες αρχειακές Υπηρεσίες της χώρας αφού συμπληρώνει φέτος 75 χρόνια λειτουργίας, προσφοράς και συμβολής στην Ιστορία και τον Πολιτισμό του νησιού μας. Ιδρύθηκε στα Χανιά το 1920, ύστερα από απόφαση του τότε Γενικού Διοικητή Κρήτης και σήμερα είναι Δημόσια Υπηρεσία, αποκεντρωμένο Τμήμα - Παράρτημα των Γενικών Αρχείων του Κράτους και υπάγεται απ' ευθείας στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Στεγάζεται σε ένα ωραϊότατο νεοκλασικό κρατικό διατηρητέο κτίριο, στην οδό Ι. Σφακιανάκη αρ. 20, όπου έχουν αναπτυχθεί όλα τα τμήματα της Υπηρεσίας. Για τις αυξημένες όμως στεγαστικές ανάγκες - εφ' όσον υπάρχουν συνεχείς εισδοχές αρχειακού υλικού - έχει μισθωθεί και ισόγειο κτίριο, όπου υπάρχουν αρχειοστάσια για το νεοεισερχόμενο υλικό.

Σκοπός και αποστολή του Αρχείου είναι η περισυλλογή, διάσωση, ταξινόμηση και διαφύλαξη των πάσης φύσεως αρχείων και κειμηλίων που αφορούν την Ιστορία της Κρήτης, τα οποία και θέτει, χωρίς περιορισμούς, στη διάθεση των ερευνητών, μελετητών και επισκεπτών της Υπηρεσίας.

Το αρχειακό υλικό του καλύπτει όλη την Κρήτη (εξ ου και η ονομασία της Υπηρεσίας) και υπολογίζεται σε περίπου 500.000 σημαντικότερα έγγραφα και ντοκουμέντα, από το 1821 μέχρι σήμερα, ώστε θεωρείται και είναι το δεύτερο στην Ελλάδα - μετά τα Γενικά Αρχεία του Κράτους στην Αθήνα - σε όγκο και σπουδαιότητα υλικού.

Αρχεία της Υπηρεσίας είναι η επίσημη Αλληλογραφία των Κρητικών Επανάστασεων του 1821 - 1830, 1866 - 1869, 1877 - 1878, 1895 - 1898 καθώς και του κινήματος του Θερίσου του 1905. Στο Αρχείο περιλαμβάνονται επίσης πολλές ιδιωτικές συλλογές που αναφέρονται σε διάφορες χρονικές περιόδους της Κρητικής Ιστορίας, με αλληλογραφία των Αρχηγών των Επανάστασεων, Σωματαρχών, Οπλαρχηγών αλλά και άλλων ξεχόντων προσώπων (Πρακτικίδη, Μανουσγιαννάκηδων, Τσουδερών, Π. Κορωναίου, Χατζημυχάλη Γιάνναρη, Παρθενίου Κελαϊδή, Χάληδων, Α. Γιάνναρη, Ι. Ζυμβρακάκη, Π. και Α. Κριάρη, Καλαϊσάκη, Ησυχάκη, Π. Γρυπάρη, Ν. και Α. Σκουλά, Ι. Παϊζή, Μιχελιογιάννη κ.ά.).

Αρκετά σημαντικό είναι το αρχείο Κρητών Αγωνιστών (είναι καταχωρημένοι σε ειδικούς υποφακέλους όλοι οι αγωνιστές των Κρητικών επαναστάσεων από το 1866 και

μέχρι το 1898, με βιογραφικά στοιχεία, αποδεικτικά στρατιωτικών τίτλων [καπετανοχάρτια], καθώς και τις αιτήσεις τους για την παροχή συντάξεων, όπου αναφέρεται και η δράση τους). Υπάρχουν ακόμη αρχεία τουρκικά, του Κεντρικού Μεταφραστικού Γραφείου Κρήτης, αρχεία Συμβολαιογραφικά αλλά και Δικαστικά - μόλις πρόσφατα μάλιστα παραλήφθηκε τεράστιος

όγκος αρχειακού υλικού του Εφετείου Κρήτης και του Πρωτοδικείου Χανίων, χρονολογούμενου από τον περασμένο αιώνα και εξής, αρχείο πολύ σημαντικό που όμως χρειάζεται αρκετό χρόνο για να ταξινομηθεί και να δοθεί για μελέτη στους ερευνητές.

Στην υπηρεσία φυλάσσεται επίσης ολόκληρο το αρχείο της Κρητικής Πολιτείας, του αυτόνομου Κρητικού κράτους (δηλαδή 1898 - 1913). Πρόκειται για ογκωδέστατο αρχείο με τα έγγραφα των Ανωτέρων Διευθύνσεων (Υπουργείων) της Κρητικής Πολιτείας. Στα νεότερα αρχεία κατατάσσονται τα αρχεία των Νομαρχιών, άλλα Υπηρεσιακά και βέβαια αρχεία από τη Γερμανική Κατοχή. Συγκεκριμένα υπάρχουν 5 συλλογές που δίνουν πολύτιμα στοιχεία τόσο για τη μάχη της Κρήτης, όσο και για την Αντίσταση του Κρητικού Λαού, αλλά και για τη διοικητική κατάσταση στο Νησί μας κατά την περίοδο αυτή.

Αλλά οι ερευνητές δεν εργάζονται μόνο στα αρχεία. Η Υπηρεσία διαθέτει επίσης μια εξειδικευμένη Βιβλιοθήκη, μη δανειστική, που περιλαμβάνει περίπου 8.000 τίτλους βιβλίων ιστορικού, λαογραφικού ή άλλου περιεχομένου, εκδόσεις πολύτιμες και σπάνιες του περασμένου αιώνα ή και παλαιότερες, ενώ συνεχίζεται ο πλουτισμός της με τα νεότερα σημαντικά βιβλία που αφορούν τα ενδιαφέροντα και το αντικείμενο του Αρχείου.

Το Αρχείο του Κρητικού Τύπου αποτελεί επίσης πολύτιμο βοήθημα για τους ερευνητές. Είναι έντυπα που εκδόθηκαν στο Νησί, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό και που είναι σπάνια και δυσεύρετα. Δώδεκα φύλλα - τα περισσότερα από οπουδήποτε αλλού - της πρώτης Κρητικής εφημερίδας, της Βακάι - Γκιρίτ, έκδοσης της Αιγυπτιακής Διοίκησης το 1831, φυλάσσονται στο Αρχείο, καθώς επίσης και η "Κρήτη", έκδοση της Τουρκικής Διοίκησης. Δε λείπουν βέβαια τα μονόφυλλα από σπάνιες εκδόσεις, καθώς και όλες οι πολιτικές εφημερίδες της Κρήτης που εκδόθηκαν από το 1880 και εξής, αφού μόνο το 1878, με την περίφημη Σύμβαση της Χαλέπας, επετράπη, συν τοις άλλοις, από την Τουρκική Διοίκηση η έκδοση

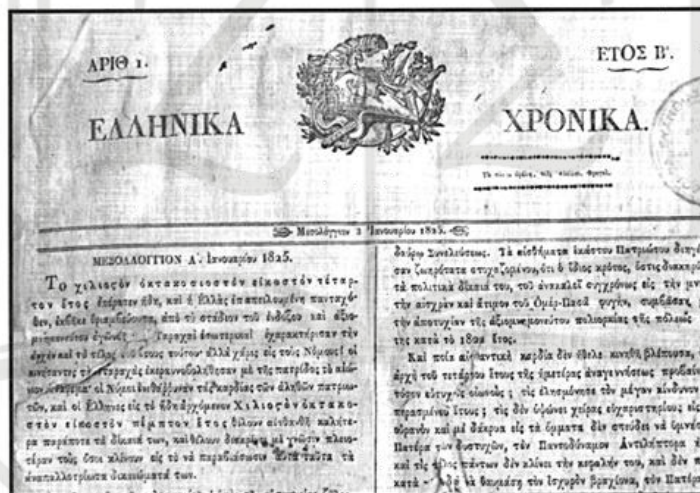
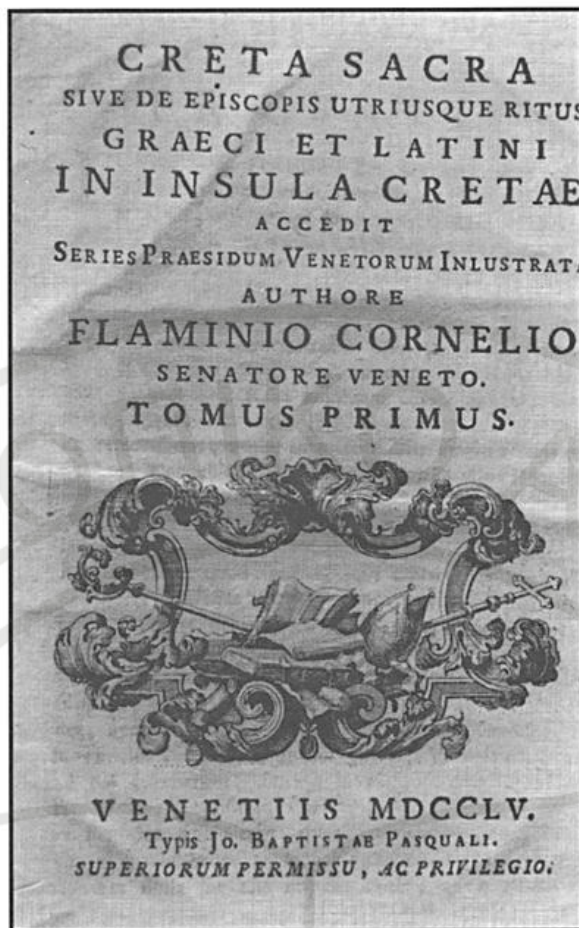
εφημερίδων.

Σπουδαιότατο θεωρείται το αρχείο του πατέρα της Κρητικής Λαογραφίας Παύλου Βλαστού του Ρεθυμνίου, που αποτελείται από 93 ογκώδεις χειρόγραφους τόμους, στους οποίους ο Βλαστός καταχωρεί και την παραμικρή λεπτομέρεια από τον υπέροχο και ανεξάντλητο πλούτο της Λαογραφίας του Νησιού μας.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ολόκληρο το αρχειακό υλικό είναι ταξινομημένο και καταγραμμένο σε βιβλία υλικού, καρτέλες, καταλόγους και ειδικά ευρετήρια, για την καλύτερη εξυπηρέτηση των ερευνητών, αλλά και του προσωπικού του Αρχείου και για την μελλοντική καταχώρηση όλων των περιεχομένων της Υπηρεσίας σε ηλεκτρονικό υπολογιστή.

Παράλληλα με το αρχειακό υλικό, και σύμφωνα με το νόμο που το διέπει, το Αρχείο έχει δημιουργήσει στους χώρους του κεντρικού του κτιρίου μουσειακό ιστορικό και λαογραφικό τμήμα, με κειμήλια που βοηθούν τον επισκέπτη και μελετητή να διαμορφώσει σωστή γνώμη για τις διάφορες χρονικές περιόδους της Ιστορίας και των αγώνων της Κρήτης. Η πρώτη αίθουσα του μουσειακού τμήματος είναι η αίθουσα Ελ. Βενιζέλου με προσωπικά ενθυμήματα του Εθνάρχη (το γραφείο και η καρέκλα του, η πολυθρόνα του, το πιεστήριο του Κινήματος του Θεορίσου, τα γραμματόσημα, έγγραφα και φωτογραφίες, η ιδιόγραφη απόλυση του από τον Αρμιοστή, το ένταλμα σύλληψης επί εσχάτη προδοσία, δίσκος γραμμοφώνου με τη φωνή του, το πιστόλι του, διάφορες εκδόσεις κ.ά.). Υπάρχουν ακόμη αίθουσες αφιερωμένες στους Κρητικούς Αγώνες, στην Κρητική Πολιτεία, στη Μάχη της Κρήτης και στην Αντίσταση των Κρητών, με αποκορύφωμα το Στύλο Εκτελέσεων της Αγίας, πάνω στον οποίο εμαρτύρησαν χιλιάδες πατριώτες για την Ελευθερία και τη Δικαιοσύνη.

Αλλά και το λαογραφικό τμήμα προσφέρει στον επισκέπτη μια πλούσια εικόνα ενός Κρητικού σπιτιού (περίσσια στολισμένο κρεβάτι, αργαλειός, έπιπλα, είδη οικιακής χρήσης, κεντήματα, χειροτεχνήματα,

δαντέλες, παλαιότατα κλινოსκεπάσματα, και κάθε είδους δείγμα της Κρητικής τέχνης και ζωής).

Το Ιστορικό Αρχείο Κρήτης είναι μια ζώσα και δραστήρια πνευματική εστία, παρά τα προβλήματα - κοινά άλλωστε για όλες τις αρχειακές μονάδες στην Ελλάδα (έλλειψη προσωπικού, ειδικών χώρων στέγασης, δυσκολίες στη συντήρηση του χαρτιού, κ.λ.π.). Συμμετέχει σε εκθέσεις ντοκουμέντων και βιβλίων εντός και εκτός του Νησιού, διοργανώνει ή συμμετέχει σε πνευματικές εκδηλώσεις και έχει συνεργασία και διασυνδέσεις τόσο με το Διεθνές Συμβούλιο των Αρχείων, όσο και με Αρχεία, Πανεπιστήμια, επιστήμονες και ερευνητές απ' όλη την Ελλάδα και το εξωτερικό. Παράλληλα έχει και εκδοτική δραστηριότητα, (έχουν γίνει τέσσερις εκδόσεις), ενώ και το εκάστοτε προσωπικό της Υπηρεσίας δημοσιεύει διάφορες ερευνητικές εργασίες ιστορικού περιεχομένου.

Η σημασία του Ιστορικού Αρχείου Κρήτης είναι αναμφισβήτητη μεγάλη, αποτελεί ένα αξιόπιστο φάρο τεκμηρίωσης και διαφύλαξης των στοιχείων

της ιστορικής και πολιτισμικής εξέλιξης στο Νησί μας. Γεγονός που υποδηλώνεται και με την αμέριστη εμπιστοσύνη, αναγνώριση και σεβασμό της Κοινωνίας μας προς την Υπηρεσία, με τις συνεχείς δωρεές αρχειακού υλικού και κειμηλίων για τις συλλογές της. Συμβάλλει απεριορίστα στην καταγραφή των γεγονότων στο πέρασμα του χρόνου και ο επισκέπτης, ο ερευνητής, ο ιστοριοδίφης, μπορεί να αντλήσει από τις αστείρευτες πηγές, από τα αρχεία, τα ντοκουμέντα, τα έγγραφα και την παραμικρή λεπτομέρεια που σχετίζεται με τα ιστορικά γεγονότα και τον τρόπο ζωής στην Κρήτη μας. Και ευθύνη του Ιστορικού Αρχείου Κρήτης είναι όχι μόνο να διατηρήσει και να διαφυλάξει τα πολύτιμα τεκμήρια που συγκαταλέγονται ήδη στα περιεχόμενά του, αλλά να πλουτισθεί ακόμη περισσότερο, να ανασύρει από τη λήθη του χρόνου και να προβάλει όλα εκείνα τα σημαντικά στοιχεία που θα βοηθήσουν και τις επόμενες γενιές να γνωρίσουν και να καταγράψουν σωστά την Ιστορία του ευλογημένου Νησιού μας.